

29.11.1990

Työeläkelaitoksille

PALKATON LAPSENHOITOAIKA JA ELÄKKEEN PERUSTEENA OLEVA PALKKA

Eläketurvakeskus on yleiskirjeellä A 19/90 lähettänyt eläkelaitoksille hallituksen esityksen työntekijäin eläkelain muuttamisesta, joka sisälsi mm. ehdotuksen uudeksi TEL 7 §:n 3 momentiksi. Lainmuutos on hyväksytty ja se tulee voimaan 1.1.1991.

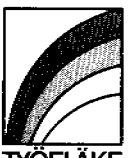
Tässä yleiskirjeessä selostetaan uuden säännöksen sisältöä ja annetaan esimerkkejä sen soveltamisesta. Eläketurvakeskus antaa myöhemmin erikseen TEL 7 §:n 3 momentissa tarkoitetut tarkemmat ohjeet, jos se osoittautuu käytännössä tarpeelliseksi.

Eläkepalkan laskemista on aikaisemmin käsitelty mm. yleiskirjeissä 3/79 ja 14/89 (eläkkeen perusteena oleva palkka) sekä 5/83, 20/84, 14/88 ja 7/89 (eläkepalkan harkinnanvarainen tarkistaminen).

ELÄKETURVAKESKUS

Seppo Pietiläinen

Tapio Karsikas

SISÄLLYSLUETTELO

1	LAINMUUTOKSEN SISÄLTÖ JA VOIMAANTULO	1
2	TYÖSOPIMUSLAIN 34 §:SSÄ TARKOITETTU ERITYISÄITIYS-, ÄITIYS- JA VANHEMPAINLOMA JA HOITOVAPAA	2
3	TEL-TYÖSUHTEEN PÄÄTTYMINEN PALKANMAKSUN PÄÄTTYESSÄ	3
4	ELÄKKEEN PERUSTEENA OLEVAN PALKAN LASKEMINEN	5
4.1	TEL 7 §:n 1 momentin normaalिसääntö	5
4.2	TEL 7 §:n 3 momentin pääsääntö	6
4.3	TEL 7 §:n 3 momentin poikkeussääntö	11
5	ELÄKEPALKAN LASKEMINEN ELÄKETAPAHTUMAN SATTUESSA	15
5.1	TEL 7 §:n 2 momentin soveltaminen	15
5.2	Tasoituspalkan laskeminen	17
6	PALKATTOMIEN LAPSENHOITOAIKOJEN SELVITTÄMINEN	19
6.1	Tiedot työnantajalta	19
6.2	Lapsenhoitoaika ennen 1.1.1990	19
7	PALKATON LAPSENHOITOAIKA JA TÄEL-ELÄKKEEN TULEVAN AJAN ELÄKEPALKAN LASKEMINEN	20
8	ELÄKEPÄÄTÖS	21
LIITE 1	Laki työntekijäin eläkelain muuttamisesta (TEL 7 §:n 3 momentti)	
LIITE 2	Työsopimuslain 34 §	
LIITE 3	Taulukko lapsenhoitovapaista ja niiden huomioon ottamisesta eläkepalkkaa laskettaessa	

Lakiosasto

29.11.1990

PALKATON LAPSENHOITOAIKA JA ELÄKKEEN PERUSTEENA OLEVA PALKKA

1 LAINMUUTOKSEN SISÄLTÖ JA VOIMAANTULO

TEL 7 §:ään on lisätty uusi 3 momentti (liite 1). Eläkkeen perusteena olevan palkan laskusääntöä on muutettu siten, että palkattoman lakisääteisen erityisäitiys-, äitiys- tai vanhempainloman tai hoitovapaan heikentävä vaikutus TEL-työsuhteen eläkepalkkaan aina korjataan. Säännöksen soveltaminen ei ole harkinnanvaraista, kuten palkkaperusteiden tarkistaminen TEL 7 §:n 2 momentin mukaan.

Lainmuutos ei koske LEL-työsuhteita. TaEL:ssa on viittaus TEL 7 §:ään, mutta TaEL-työsuhteiden lyhydestä johtuu, että 3 momentti ei niihin käytännössä yleensä sovellu. Yrittäjäeläkelakeihin ei ole tehty lapsenhoitoaikoja koskevia muutoksia.

TEL 7 §:n 3 momenttia vastaava säännös tulee voimaan MEL:ssa samoin kuin kunnallisessa eläkejärjestelmässä 1.1.1991 alkaen. VEL:iin ei muutosta tarvitse tehdä, koska palkattomien aikojen vaikutus otetaan jo nyt huomioon VEL:n mukaista eläkepalkkaa laskettaessa.

Uuden säännöksen mukaan työsuhteen eläkepalkka lasketaan TEL 7 §:n 1 momentin normaalisäännöstä poiketen, **jos 1 momentin mukaan eläkepalkkaa laskettaessa sen määräämisen perusteena oleviin kalenterivuosiin tulisi sisällyttää työsopimuslain 34 §:ssä (liite 2) tarkoitettua palkatonta erityisäitiys-, äitiys- tai vanhempainloma- tai hoitovapaata.** Eläkepalkka lasketaan tällöin enintään neljästä viimeisestä sellaisesta kalenterivuodesta, joihin ei sisälly tällaista palkatonta aikaa (3 momentin pääsääntö).

Tästä pääsäännöstä poiketen eläkepalkkana pidetään sitä työssäoloaikaista keskimääräistä ansiota, joka vastaa työntekijän vakiintunutta ansiotasoa ennen työsuhteen päättymistä (3 momentin poikkeussääntö), jos

- työsuhteen neljään viimeiseen kalenterivuoteen ei sisälly mikään niistä kalenterivuosista, jotka on pääsääntöä soveltaen valittu eläkepalkan perusteeksi eläkepalkan laskentaan mukaan otetuista vuosista tai
- työsuhteen kaikkiin kalenterivuosiin sisältyy palkatonta lapsenhoitoaika.

Eläkepalkka määrätään uuden säännöksen perusteella vain, jos se siten muodostuu suuremmaksi kuin normaalisäännön perusteella las-

Lakiosasto

29.11.1990

kettuna. Jos TEL 7 §:n 2 momentin mukaiset palkkaperusteen harkinnanvaraisen tarkistamisen edellytykset ovat olemassa ja jos eläkepalkka niin laskettuna on suurempi, sovelletaan 2 momenttia 3 momentin sijasta (kohta 5.1.).

Uutta säännöstä sovelletaan työsuhteisiin, jotka ovat päättyneet vuonna 1991 tai sen jälkeen. Sellaista palkatonta lapsenhoitoaika, joka on ollut ennen vuotta 1981, ei kuitenkaan oteta huomioon. Eriytisäitiysloman osalta säännös tulee voimaan 1.7.1991.

2**TYÖSOPIMUSLAIN 34 §:SSÄ TARKOITETTU ERITYISÄITIYS-, ÄITIYS- JA VANHEMPAINLOMA JA HOITOVAPAA**

TEL 7 §:n 3 momentti koskee työsopimuslain 34 §:ssä tarkoitettua erityisäitiys-, äitiys- tai vanhempainlomaa tai hoitovapaata. Se ei koske isyyslomaa, mutta kylläkin isän käyttämää vanhempainlomaa tai hoitovapaata. TEL 7 §:n 3 momentti ei tule sovellettavaksi myöskään, jos työntekijä käyttää työsopimuslain 34 d §:ssä tarkoitettua osittaista hoitovapaata.

Työsopimuslain 34 §:n mukaan työntekijällä on oikeus saada erityisäitiys-, äitiys- tai vanhempainlomana se aika, jolta hänellä on oikeus sairausvakuutuslain mukaiseen erityisäitiys-, äitiys- tai vanhempainrahaan. Tämän lisäksi työntekijällä on oikeus hoitovapaaseen siihen saakka, kunnes lapsi täyttää kolme vuotta. Työntekijä voi pitää yhden hoitovapaajakson hoitaakseen alle kaksivuotiaasta lastaan sekä yhden hoitovapaajakson hoitaakseen kaksi vuotta täyttänyttä, mutta alle kolmivuotiaasta lastaan.

Lapsen äidillä on oikeus saada äitiysrahaa 105 arkipäivältä. Välittömästi äitiysrahan päättymisen jälkeen lapsen vanhemmat voivat saada vanhempainrahaa lapsen hoidon vuoksi 158 arkipäivältä. Vanhempainrahakautta jatketaan 60 arkipäivällä, jos lapsia on syntynyt samalla kertaa useampia. Vanhempainrahan maksamisaikaa lyhentää lapsen syntymän yhteydessä pidetty isyysloma (6 - 12 päivää). Vanhempainrahaa maksetaan myös alle 2-vuotiaan lapsen ottovanhemmille. Maksukausi poikkeaa edellä mainituista.

Jos lapsen äiti on työssä vanhempainrahakauden aikana, vanhempainraha maksetaan vähimmäispäivärahan suuruisena. Isälle vanhempainrahaa ei voida maksaa lainkaan, jos hän on ansiotyössä.

Vanhempainrahakausi pitenee 1.1.1991 alkaen 12 arkipäivällä, ja isälle tulee itsenäinen kuuden arkipäivän pituinen isyysloma, joka ei lyhennä vanhempainrahakautta. Myös ottovanhempien vanhempainrahakautteen tulee muutoksia. (Hallituksen esitys n:o 208/1990).

Lakiosasto

29.11.1990

Hallitus on antanut esityksen erityisäitiyslomaa ja erityisäitiysrahaa koskeviksi säännöksiksi (n:o 207/1990). Riskialtista työtä tekevällä työntekijällä on työsopimuslain 34 §:n nojalla oikeus saada erityisäitiyslomaksi se aika, jolta hänelle suoritetaan sairausvakuutuslain nojalla erityisäitiysrahaa. Työntekijä voisi siten jäädä erityisäitiyslomalle jo ennen äitiysrahakauden alkua, jollei hänelle voida järjestää riskitöntä työtä.

Erityisäitiyspäivärahan osalta noudatetaan äitiysrahaa koskevia säännöksiä ja erityisäitiysloman ajalta kertyy vuosilomaa samalla tavoin kuin äitiys- ja vanhempainloman ajalta. Erityisäitiysrahaa ja erityisäitiyslomaa koskevat säännökset tulevat voimaan 1.7.1991.

Yleiskirjeen liitteenä on yhteenveto lapsenhoitovapaista ja niiden huomioon ottamisesta eläkepalkkaa laskettaessa (liite 3).

3

TEL-TYÖSUHTEEN PÄÄTTYMINEN PALKANMAKSUN PÄÄTTYESSÄ

Jos työntekijällä on ollut pitkäaikainen palkaton lapsenhoitojakso, joudutaan myös selvittämään, tuleeko työsuhde päättyä vai kuuluuko se edelleen TEL:n piiriin. Tämä vaikuttaa myös siihen, miten TEL 7 §:n 3 momentti tulee sovellettavaksi.

TEL-työsuhde voi tulla katkaistavaksi, vaikka työsuhde työoikeudellisessa mielessä jatkuukin, jos palkaton lapsenhoitojakso on ollut pitkä. Silloin kun palkaton aika, kuten erityisäitiys-, äitiys-, isyys- tai vanhempainloma tai hoitovapaa **jatkuu enintään vuoden verran** ja työntekijä palaa samaan työsuhteeseen, katsotaan vakiintuneen käytännön mukaan, että myös TEL-työsuhde jatkuu yhdenjaksoisena palkattomankin jakson ajan. Vuoden palkaton jakso voi koostua paitisi lapsenhoitoajasta, myös opintovapaasta, lomautusajasta jne.

Jos työntekijä menee palkattoman jakson aikana toiseen työsuhteeseen, se työsuhde, josta hän on palkattomalla vapaalla, voi tulla katkaistavaksi viimeiseen palkalliseen päivään. Jollei työntekijä palaa takaisin työhönsä lapsenhoitovapaalta, TEL-työsuhde päätetään aina siihen päivään, jolta työsuhteen perusteella viimeksi maksettiin palkkaa (TEL 2 §:n 2 momentti).

Jos palkaton lapsenhoitoaika **jatkuu yli vuoden**, TEL-työsuhde päätetään siihen päivään, jolta sen perusteella viimeksi maksettiin palkkaa. Jos työntekijä pitää vuosilomansa ennen kuin vuosi palkatonta aikaa on kulunut, TEL-työsuhde päätetään palkallisen vuosiloman viimeiseen päivään. Vaikka vuosilomapalkka maksettaisiin määrittelemättä vuosiloman aikaa, on kyseessä kuitenkin vuosilomapalkka eikä -korvaus. TEL-työsuhde päätetään tällöin siihen päivään, jona tällainen vuosilomapalkka maksetaan, jos se maksetaan ennen kuin vuosi on kulunut palkattoman ajan alkamisesta.

Lakiosasto

29.11.1990

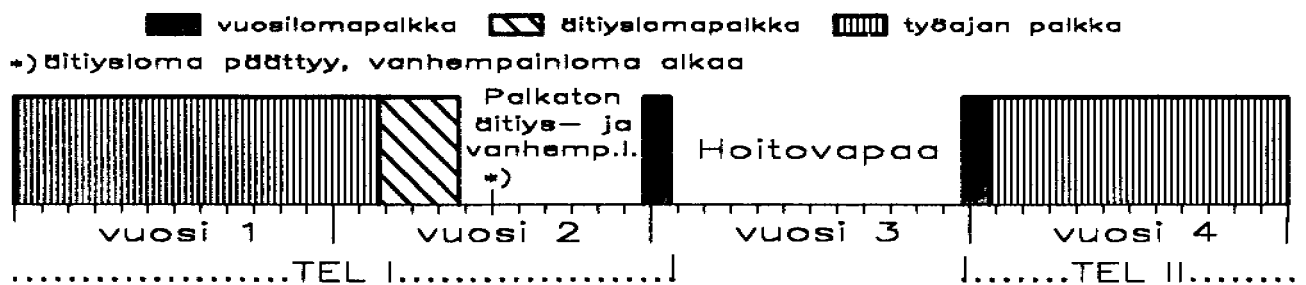
Vuoden pituisen eläkkeeseen oikeuttavan palkattoman keskeytyskauden laskemisen katkaisee vain todellinen työssäolo. Esimerkiksi palkallisen äitiysloman pitäminen opintovapaaajakson jälkeen tai palkallisen vuosiloman pitäminen palkattoman äitiysloman jälkeen ei katkaise tätä aikaa, vaikka palkallinen loma-aika olisi eläkkeeseen oikeuttavaa.

Kun TEL-työsuhde on päätetty, käsitellään sitä itsenäisenä erillisenä kokonaisuutena, vaikka seuraava TEL-työsuhde olisi sen kanssa työoikeudellisesti samaa työsuhdetta.

Palkattomasta lapsenhoitoajasta on annettu lakiosaston tiedotteet 1/86 ja 3/90. Näiden lisäksi asiasta on tietopankissa essee (n:o 26). Nämä TEL-työsuhteen päättämistä koskevat ohjeet, joihin edellä esitetty perustuu, ovat edelleen voimassa.

TEL-työsuhteen katkaisu viimeiseen palkalliseen päivään silloin kun työntekijä jää työsuhteesta palkattomalle vapaalle yli vuoden ajaksi, ei perustu suoraan lain säännökseen, vaan vakiintuneeseen käytäntöön. Joissakin tapauksissa saattaa olla paikallaan ottaa huomioon myös menettelyn vaikutukset asianomaisen työntekijän eläketurvaan, jos mahdollista. TEL-työsuhteen katkaisu voi johtaa siihen, ettei TEL 7 §:n 3 momenttia voida soveltaa, vaikka se olisikin perusteltua säännöksen tarkoituksen kannalta. Mm. lain voimaantulovaiheessa työsuhteen päättymisajankohta vaikuttaa siihen, tuleeko työsuhde 3 momentin piiriin vai ei.

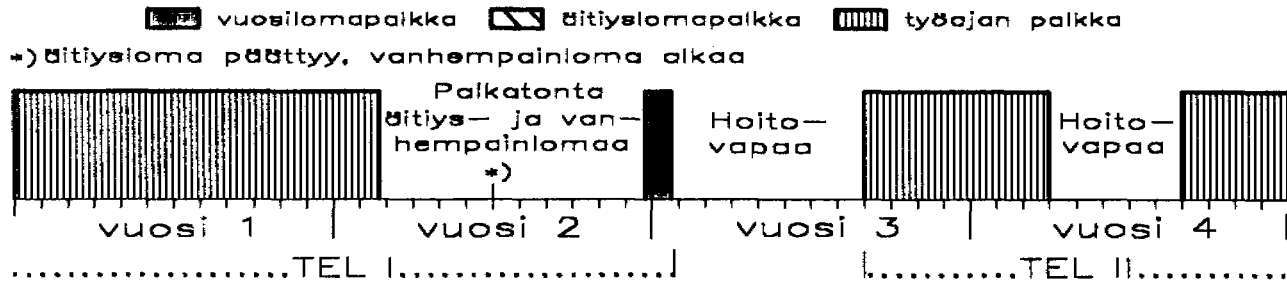
Esimerkki 1

Ensimmäinen työsuhde päättyy ensimmäisen vuosiloman päättyessä, koska palkaton jakso palkallisen äitiysloman päättymisestä välittömästi ennen työhön paluuta pidetyn toisen vuosiloman alkamiseen on yli vuoden pituinen. Vuosiloma ja palkallinen äitiysloma ovat työssäolon vertaista aikaa, mitä tulee eläkkeen karttumiseen.

Lakiosasto

29.11.1990

Esimerkki 2

Työskentelyjaksojen välillä olevia palkattomia jaksoja ei lasketa yhteen. Yhdenjaksoisen palkattoman ajan laskeminen alkaa uudelleen, jos työntekijä on välillä työssä.

4**ELÄKKEEN PERUSTEENA OLEVAN PALKAN LASKEMINEN****4.1****TEL 7 §:n 1 momentin normaalisääntö**

Silloinkin kun eläkepalkan määräämisessä tulee sovellettavaksi TEL 7 §:n 3 momentti, eläkepalkka lasketaan pääsääntöisesti 1 momentin sääntöjen mukaisesti (kohta 4.2.).

TEL 7 §:n 1 momentin mukaan eläkepalkka lasketaan valitsemalla työsuhteen neljästä viimeisestä kalenterivuodesta ne kaksi vuotta, joiden indeksillä korjatut keskimääräiset kuukausiansiot ovat suuruudeltaan keskimmäiset. Näiden ansioiden keskimäärää kuukautta kohti pidetään työsuhteen eläkepalkkana.

Jos eläkepalkan laskennassa on mukana neljä vuotta, joihin ei sisälly työsuhteen alkamisvuotta tai alkamisvuoden työsuhdeaika on enemmän kuin kuusi kuukautta, eläkepalkka lasketaan "kaksi keskimmäistä"-säännöllä.

Jos alkamisvuosi on näissä neljässä vuodessa ja sen työsuhdeaika on alle kuusi kuukautta, eläkkeen perusteena oleva palkka lasketaan kolmesta vuodesta "kaksi parasta"-säännöllä.

Jos eläkepalkan laskennassa on mukana kolme vuotta, eläkepalkka lasketaan "kaksi parasta"-säännöllä. Silloin kun työsuhdeaikaa on työsuhteen alkamisvuonna alle kuusi kuukautta, jätetään alkamisvuosi pois. Eläkepalkka on kahden jäljelle jääneen vuoden ansioiden keskimäärä.

Jos vuosia on kaksi, eläkepalkka on näiden vuosien keskimääräinen kuukausiansio.

Lakiosasto

29.11.1990

Jos vuosia on yksi, eläkepalkka on tämän vuoden ansio kuukautta kohti.

4.2

TEL 7 §:n 3 momentin pääsääntö

Jos työntekijällä on ollut palkattomia lapsenhoitoaikoja niinä kalenterivuosina, joiden ansioista työsuhteen eläkepalkka määrätään, voi työsuhteen eläkepalkka jäädä 1 momentin mukaan laskettuna työsuhteen normaalia ansiotasoa pienemmäksi. Eläkkeen perusteena oleva palkka lasketaan näissä tapauksissa TEL 7 §:n 3 momentin mukaan.

Alle 23-vuotiaan työntekijän työsuhteisiin tämä säännös tulee sovellettavaksi vain eläketapahtuman yhteydessä, koska alle 23-vuotiaan työntekijän työssäoloaika vaikuttaa eläkkeen määrään ainoastaan silloin, kun työsuhteeseen liitetään tuleva aika.

Uuden säännöksen mukaisia eläkepalkan laskentavuosia haettaessa mennään työsuhteen päättymisestä taaksepäin niin kauas, kunnes löytyy sellaisia kalenterivuosia, joihin ei sisälly palkatonta lapsenhoitoaika. Näitä vuosia otetaan eläkepalkan laskentaan mukaan enintään neljä viimeistä, joista eläkepalkka lasketaan TEL 7 §:n 1 momenttia soveltaen. Vuosien ei tarvitse olla peräkkäisiä.

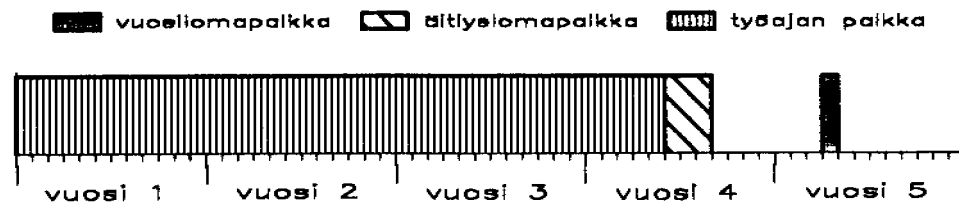
Tämän 3 momentin pääsäännön soveltamisen ehtona on, että eläkepalkan laskemisen perusteeksi valituista vuosista (=vuodet, joiden ansioiden keskimäärää käytetään eläkepalkkana) vähintään yksi sisältyy työsuhteen neljään viimeiseen kalenterivuoteen. Jos esimerkiksi eläkepalkan laskentaan mukaan tulee neljä vuotta eikä valituista kahdesta keskimmäisestä kumpikaan sisälly työsuhteen neljään viimeiseen vuoteen, ei edellytyksiä 3 momentin pääsäännön soveltamiselle ole. Tällöin sovellettavaksi tulee 3 momentin poikkeussääntö (kohta 4.3.).

Työsuhteen eläkepalkka määrätään 3 momentin säännöksen mukaan, jos se on suurempi kuin normaalisäännön (TEL 7 §:n 1 momentti) mukaan määrätty eläkepalkka. Uuden säännöksen mukaista eläkepalkkaa siis verrataan aina 1 momentin mukaan laskettuun eläkepalkkaan.

Lakiosasto

29.11.1990

Esimerkki 3

vuosi	kuukausi- palkka	ansio- kuukaudet	vuosi- ansio	TEL 7.1 §:n muk. keskiansio/kk
1	9400	12	112 800	9 400
2	9700	12	116 400	9 700
3	10100	12	121 200	10 100
4	10400	8	83 200	6 933
5	10700	1	10 700	2 675

Eläkepalkka lasketaan 3 momentin mukaan. Laskentaan otetaan mukaan vuodet 1, 2, ja 3. Koska vuosia on kolme, eläkepalkka määrätään "kaksi parasta"-säännöllä. Valituiksi tulevat vuodet 2 ja 3, jotka kumpikin sisältyvät työsuhteen neljään viimeiseen vuoteen.

$$30 \times \frac{116\,400 + 121\,200}{720} = 9\,900 \text{ mk/kk}$$

Tätä eläkepalkkaa verrataan 1 momentin mukaiseen eläkepalkkaan, joka lasketaan vuosien 2 ja 4 perusteella.

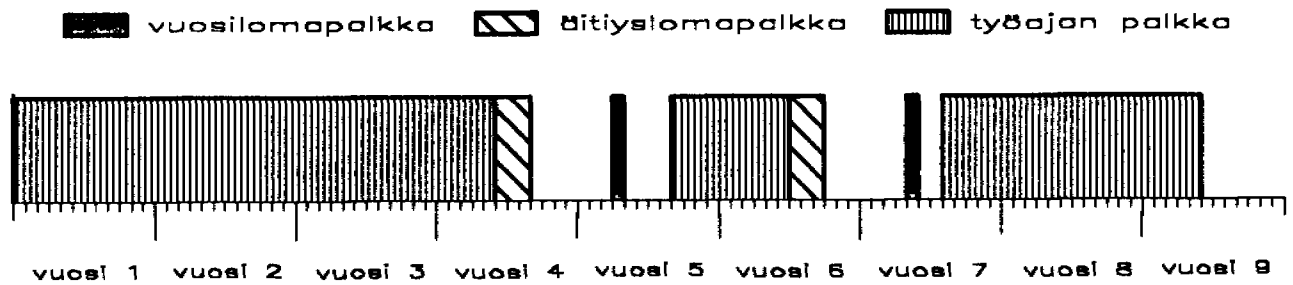
$$30 \times \frac{116\,400 + 83\,200}{720} = 8\,317 \text{ mk/kk}$$

Koska 3 momentin mukainen eläkepalkka on suurempi, sitä pidetään työsuhteen eläkepalkkana.

Lakiosasto

29.11.1990

Esimerkki 4

vuosi	kuukausi- palkka	ansio- kuukaudet	vuosi- ansio	TEL 7.1.§:n muk. keskiansio/kk
1	8 275	12	99 300	8 275
2	8 500	12	102 000	8 500
3	8 800	12	105 600	8 800
4	9 100	8	72 800	6 067
5	9 400	5	47 000	3 917
6	9 700	9	87 300	7 275
7	10 100	6	60 600	5 050
8	10 400	12	124 800	10 400
9	10 700	5	53 500	10 700

Kun eläkepalkka lasketaan 3 momentin nojalla, mukaan tulevat vuodet 2, 3, 8 ja 9. Näistä valitaan vuodet 3 ja 8 "kaksi keskimmäistä"-säännön perusteella. Vuosi 8 sisältyy työsuhteen neljään viimeiseen vuoteen.

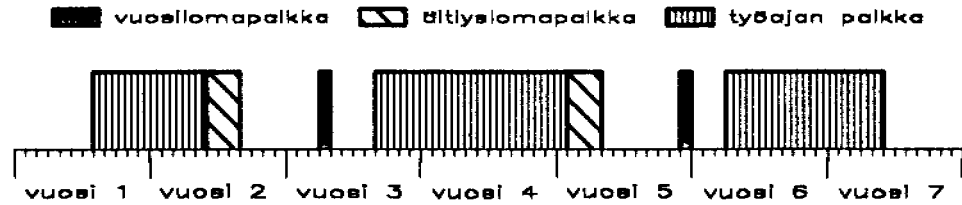
$$30 \times \frac{105\,600 + 124\,800}{720} = 9\,600 \text{ mk/kk}$$

TEL 7 §:n 1 momentin mukainen eläkepalkka on 8 837 mk/kk (valitut vuodet ovat 6 ja 8). Koska 3 momentin mukaan laskettu eläkepalkka on suurempi, sitä pidetään työsuhteen eläkepalkkana.

Lakiosasto

29.11.1990

Esimerkki 5

vuosi	kuukausi-palkka	ansio-kuukaudet	vuosi-ansio	TEL 7.1.§:n muk. keskiansio/kk
1	8 800	5	44 000	8 800
2	9 100	8	72 800	6 067
3	9 400	5	47 000	3 917
4	9 700	12	116 400	9 700
5	10 100	5	50 500	4 208
6	10 400	9	93 600	7 800
7	10 700	5	53 500	10 700

Eläkepalkan laskentaan mukaan tulee 3 momenttia sovellettaessa kolme vuotta: vuodet 1, 4 ja 7. Työsuhteen alkamisvuosi, jona työsuhte-aikaa on alle kuusi kuukautta, jää pois. Eläkepalkka on vuosien 4 ja 7 keskimääräinen kuukausiansio.

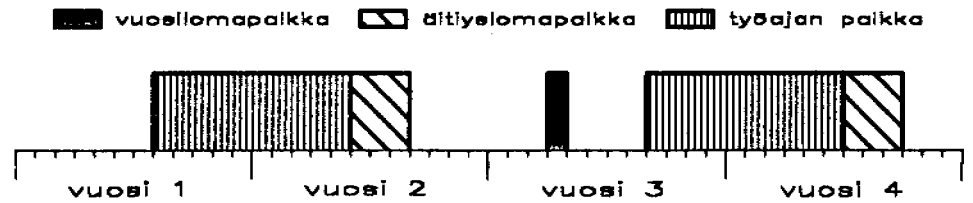
$$30 \times \frac{116\,400 + 53\,500}{510} = 9\,994 \text{ mk/kk}$$

TEL 7 §:n 1 momentin mukainen eläkepalkka on 8 750 mk/kk (vali-tut vuodet ovat 4 ja 6). 3 momentin mukaan laskettu eläkepalkka on suurempi.

Lakiosasto

29.11.1990

Esimerkki 6

vuosi	kuukausi- palkka	ansio- kuukaudet	vuosi- ansio	TEL 7.1.§:n muk. keskiansio/kk
1	9 700	5	48 500	9 700
2	10 100	8	80 800	6 733
3	10 400	5	52 000	4 333
4	10 700	9	96 300	10 700

Eläkepalkka lasketaan vuosien 1 ja 4 perusteella 3 momentin pääsäännön mukaisesti. Vaikka työsuhteen alkamisvuonna on työsuhdeaikaa alle kuusi kuukautta, myös sen ansiot otetaan huomioon, koska eläkepalkan laskentavuosia on ainoastaan kaksi. Työsuhteen viimeisenä vuonna työntekijällä on ollut äitiyslomaa, mutta ei palkattomia lapsenhoitopäiviä, joten myös viimeinen vuosi tulee mukaan.

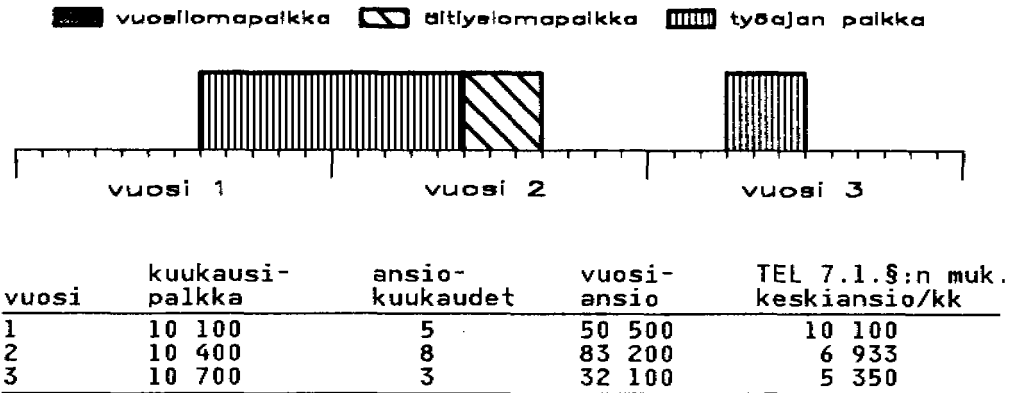
$$30 \times \frac{48\,500 + 96\,300}{420} = 10\,342 \text{ mk/kk}$$

TEL 7 §:n 1 momentin mukainen eläkepalkka on 8 433 mk/kk (valitut vuodet ovat 2 ja 4). 3 momentin mukaan laskettu eläkepalkka on suurempi.

Lakiosasto

29.11.1990

Esimerkki 7

Eläkepalkka lasketaan 3 momentin mukaan. Vuosina 2 ja 3 on ollut palkatonta lapsenhoitoaikaa. Jäljelle jää alkamisvuosi. Koska kalenterivuosia on yksi, eläkepalkka on tämän vuoden keskimääräinen kuukausiansio. Vaikka työsuhde on jatkunut kolmen kalenterivuoden aikana ja alkamisvuonna työsuhdeaikaa on alle 6 kuukautta, lasketaan eläkepalkka tässä tapauksessa 3 momentin pääsäännön mukaan niin kuin työsuhde olisi jatkunut vain yhden vuoden aikana. Eläkepalkka on 10 100 mk/kk.

TEL 7 §:n 1 momentin mukainen eläkepalkka on 6 405 mk/kk (valitut vuodet ovat 2 ja 3). 3 momentin mukaan laskettu eläkepalkka on suurempi.

4.3

TEL 7 §:n 3 momentin poikkeussääntö

TEL 7 §:n 3 momentin pääsäännön soveltaminen ei ole mahdollista, jos mikään eläkepalkan laskentaan valituista vuosista ei sisälly työsuhteen neljään viimeiseen kalenterivuoteen. Tällöin tulee sovellettavaksi 3 momentin poikkeussääntö samoin kuin siinä tapauksessa, että työsuhteen kaikkiin kalenterivuosiiin sisältyy palkatonta lapsenhoitoaikaa.

Poikkeussäännön mukaan työsuhteen eläkepalkkana pidetään sitä työssäoloaikaista keskimääräistä ansiota, joka vastaa työntekijän vaikiintunutta ansiotasoa ennen työsuhteen päättymistä.

Tämä keskimääräinen ansio tulee säännönmukaisesti määrätä työsuhteen neljän viimeisen kalenterivuoden ansioista. Eläkepalkka lasketaan tällöin kaavamaisesti 1 momentin sääntöä soveltaen siten, että kalenterivuosien keskimääräistä kuukausiansiotasoa laskettaessa jakajiin ei sisällytetä TEL 7 §:n 3 momentissa tarkoitettuja palkattomia lapsenhoitopäiviä. Muita palkattomia aikoja, kuten opintovapaita tai lomautusaikoja, ei vähennetä.

Lakiosasto

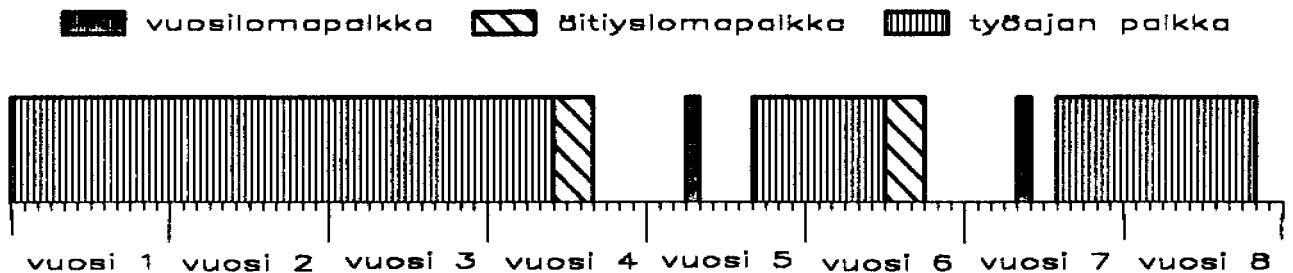
29.11.1990

Laissa ei ole tarkasti säädetty siitä, miten poikkeussäännön mukainen eläkepalkka määrätään. Edellä annettu ohje on kirjattu lakiesityksen perusteluihin. Tällä kaavamaisella laskutavalla päästään myös poikkeussääntöä sovellettaessa lähelle TEL 7 §:n 1 momentin mukaista normaalia menettelyä, mihin 3 momentin säännöksessä on muutenkin pyritty.

Jos esimerkiksi eläkepalkka lasketaan neljän kalenterivuoden perusteella, näiden kalenterivuosien keskimääräistä kuukausiansiota laskettaessa jakajaan ei sisällytetä palkattomia lapsenhoitopäiviä. Ne kaksi kalenterivuotta, joiden indeksillä korjattu keskimääräinen kuukausiansio on suurin ja pienin, jätetään pois. Jäljellä olevien vuosien ansiot lasketaan yhteen ja jaetaan niiden päivien luvulla, joina TEL-työsuhte on niiden aikana kestänyt. Jakajaan ei nytkään sisällytetä palkattomia lapsenhoitopäiviä.

Myös näissä tapauksissa tehdään aina vertailu TEL 7 §:n 1 momentin mukaan määrättyyn eläkepalkkaan.

Esimerkki 8

vuosi	kuukausipalkka	ansio- kuukaudet	vuosi- ansio	TEL 7.1.§:n muk. keskiansio/kk
1	8 500	12	102 000	8 500
2	8 800	12	105 600	8 800
3	9 100	12	109 200	9 100
4	9 400	8	75 200	6 267
5	9 700	5	48 500	4 042
6	10 100	9	90 900	7 575
7	10 400	6	62 400	5 200
8	10 700	10	107 000	10 700

3 momentin pääsäännön mukaan eläkepalkan laskentaan mukaan tulevat vuodet 1, 2, 3 ja 8. "Kaksi-keskimmäistä"-säännöllä valitut vuodet ovat 2 ja 3. Koska kumpikaan näistä ei sisälly työsuhteen neljään viimeiseen vuoteen, 3 momentin pääsääntöä ei voida käyttää.

Lakiosasto

29.11.1990

Poikkeussääntöä soveltaen eläkepalkan laskentaan tulevat mukaan vuodet 5, 6, 7 ja 8. "Kaksi keskimmäistä"-säännön mukaan näistä valitaan vuodet 6 ja 7.

$$30 \times \frac{90\,900 + 62\,400}{450} = 10\,220 \text{ mk/kk}$$

TEL 7 §:n 1 momentin mukainen eläkepaikka on 6 387 mk/kk (valitut vuodet ovat 6 ja 7). 3 momentin mukainen eläkepaikka on suurempi.

Esimerkki 9

vuosi	kuukausi- palkka	ansio- kuukaudet	vuosi- ansio	TEL 7.1.§:n muk. keskiansio/kk
1	9 100	12	109 200	9 100
2	9 400	12	112 800	9 400
3 *	9 700	10	97 000	8 083
4	10 100	8	80 800	6 733
5	10 400	6	62 400	5 200
6	10 700	5	53 500	10 700

* Tähän vuoteen sisältyy pakkolomaa 2 kk.

3 momentin pääsäännön mukaisesti eläkepalkan laskentaan mukaan tulevat vuodet 1, 2, 3 ja 6. "Kaksi keskimmäistä"-säännöllä valitaan vuodet 1 ja 2, joista kumpikaan ei sisälly työsuhteen neljään viimeiseen vuoteen. Näin ollen eläkepaikka lasketaan 3 momentin poikkeussäännön mukaan jättämällä pois palkattomat lapsenhoitopäivät. Neljästä viimeisestä vuodesta kaksi keskimmäistä ovat vuodet 4 ja 5. (3 momentin poikkeussäännön mukaisen keskiansion laskemisesta katso sivu 12, toinen kappale.)

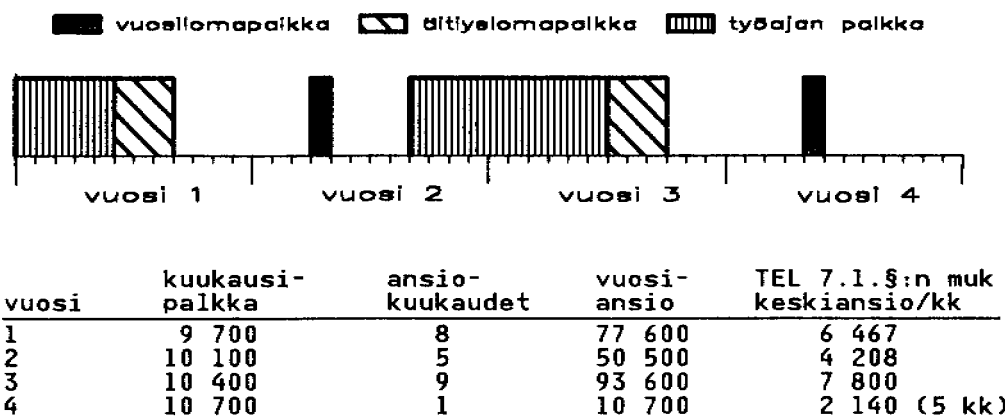
$$30 \times \frac{80\,800 + 62\,400}{420} = 10\,229 \text{ mk/kk}$$

TEL 7 §:n 1 momentin mukainen eläkepaikka on 7 408 mk/kk (vuodet 3 ja 4). 3 momentin mukainen eläkepaikka on suurempi.

Lakiosasto

29.11.1990

Esimerkki 10

Koska työsuhteen kaikkiin kalenterivuosiin sisältyy palkattomia lapsenhoitopäiviä, eläkepalkka määrätään 3 momentin poikkeussäännön mukaan. Eläkepalkka lasketaan työsuhteen neljän viimeisen kalenterivuoden perusteella "kaksi keskimmäistä"-säännön mukaan siten, että jakajiin ei sisällytetä palkattomia lapsenhoitopäiviä. Valinta osuu vuosille 2 ja 3.

$$30 \times \frac{50\,500 + 93\,600}{420} = 10\,293 \text{ mk}$$

TEL 7 §:n 1 momentin mukainen eläkepalkka on 5 337 mk/kk (valitut vuodet ovat 1 ja 2). 3 momentin mukainen eläkepalkka on suurempi.

Vaikka työntekijän työssäoloaikainen keskimääräinen ansio yleensä määrätään edellä kerrotulla tavalla kaavamaisesti, joudutaan tästä laskusäännöstä joissakin tapauksissa, lähinnä käytännön syistä, poikkeamaan. Jollei palkattomia lapsenhoitoaikoja saada selville päivälleen esimerkiksi työnantajan mentyä konkurssiin, voidaan poikkeussäännön tarkoittama eläkepalkka määrätä myös muulla tavoin kuin vähentämällä nämä ajat. Tällöin voidaan käyttää mm. työntekijän säännöllistä kuukausipalkkaa työsuhteen päättymistä edeltäneeltä ajalta. Tämä palkkataso työsuhteen päättymisen läheisyydessä yleensä vastaa työsuhteen normaalia ansiotasoa.

Käytännössä saattaa myös käydä ilmi yksittäisiä tapauksia, joissa kaavamainen laskutapa poikkeussääntöä sovellettaessa ei johda 3 momentin säännöksen tarkoittamaan lopputulokseen. Lakitekstin sanamuoto antaa mahdollisuuden käyttää myös näissä tapauksissa harkintaa oikeantasaisen eläkepalkan löytämiseksi.

On kuitenkin huomattava, että kaavamaisesta laskusäännöstä poikkeamiseen eivät saa olla synnä muut palkattomat ajat kuin TEL 7 §:n

Lakiosasto

29.11.1990

3 momentissa tarkoitetut lapsenhoitoajat. Jos eläkepalkka muodostuu työsuhteen vakiintunutta ansiotasoa pienemmäksi siitä syystä, että viimeisiin vuosiin sisältyy lapsenhoitoaikojen ohella esimerkiksi lomautusaikaa, tulisi tutkia TEL 7 §:n 2 momentin soveltamisedellytyksiä.

5 ELÄKEPALKKAN LASKEMINEN ELÄKETAPAHTUMAN SATTUESSA

Eläketapahtuman sattuessa on mahdollista soveltaa paitsi TEL 7 §:n 3 momenttia myös eräitä muita säännöksiä, joilla pyritään siihen, että työntekijän eläketurva vastaa hänen vakiintunutta ansiotasoaan. Laissa on nimenomaan todettu, että eläkepalkka tulee määrätä soveltaen 3 momentin sijasta TEL 7 §:n 2 momentin säännöstä palkkaperusteiden harkinnanvaraisesta tarkistamisesta, jos se niin laskettuna on suurempi.

Jos TEL-työsuhde on yli vuoden jatkuneen palkattoman lapsenhoitoajan vuoksi välillä katkaistu siten, että viimeinen TEL-työsuhdejakso ennen eläketapahtumaa on alle kuusi kuukautta, lasketaan tulevan ajan eläkepalkka tasoituspalkkana (yleiskirje A 14/89). Edellytyksenä tietenkin on, että edellinen TEL-työsuhde jää tasoituspalkkasäännöksessä määritellyn tarkastelujakson sisälle. Tämä tasaa esimerkiksi osittaisen hoitovapaan vuoksi alhaiseksi jääneen eläkepalkan vaikutusta työntekijän eläketurvaan.

5.1 TEL 7 §:n 2 momentin soveltaminen

TEL 7 §:n 2 momenttia voidaan soveltaa vain eläketapahtuman yhteydessä, koska yhtenä edellytyksenä harkinnanvaraiselle tarkistamiselle on, että ansiotason alentumisella on merkittävä vaikutus työntekijän eläketurvaan.

On tilanteita, joissa eläkepalkka uudenkin säännöksen mukaan laskettuna jää selvästi työsuhteen vakiintunutta ansiotasoa alhaisemmaksi. Esimerkiksi jos eläkepalkan laskentaan mukaan tuleviin vuosiin sisältyy sellaista palkatonta aikaa, jota uusi 3 momentti ei koske, eläkepalkan harkinnanvaraisen tarkistamisen edellytykset voivat täyttyä. Ansioita on voinut alentaa esimerkiksi osittainen hoitovapaa, opintovapaa, lomautus tai sairausloma ennen äitiyslomaa.

Kun tutkitaan, onko TEL 7 §:n 2 momentin soveltamisella merkittävä vaikutus työntekijän eläketurvaan, pidetään vertailuperusteena tämän työsuhteen osalta TEL 7 §:n 1 momentin mukaisesti laskettua eläkettä, kuten ennenkin. Jos jonkin muun työsuhteen eläke on laskettu 3 momenttia soveltaen, otetaan se luonnollisesti myös vertailussa 3 momentin mukaisena huomioon.

Lakiosasto

29.11.1990

Esimerkki 11

X:n työsuhte on ollut työoikeudellisesti yhdenjaksoinen, mutta koska hänellä on ollut toisen äitiysloman jälkeen palkatonta lapsenhoitoaikaa yhdenjaksoisesti yli vuoden, on TEL-työsuhte (B) päätetty 5. kalenterivuoden lopussa vuosiloman päättymiseen. Uusi TEL-työsuhte (A) on alkanut osittaisella hoitovapaalla (7 kk) ja jatkunut hoitovapaana (6 kk). Tämän jälkeen X on ollut kokopäivätyössä 3 kk. Työsuhte päättyy eläketapahtumaan.

Työsuhte B:n eläkepalkka on 9 400 mk/kk 3 momentin pääsäännön mukaan laskettuna.

$$\text{Eläke} = \frac{55 \times 9400}{800} = 646 \text{ mk/kk}$$

Työsuhte A:n ansiotiedot:

vuosi	kuukausi- palkka	ansio- kuukaudet	vuosi- ansio	TEL 7.1.§:n mukainen keskiansio/kk
6 (1)	8 320	4	33 280	8 320 (ositt. hoitov.)
7 (2)	8 320			— —
	10 700	6 (3+3)	57 060	4 755

X:llä ei ole ollut palkattomia lapsenhoitopäiviä työsuhteen alkamisvuonna sinä aikana, minkä työsuhte A on kestänyt. Eläkepalkka lasketaan 3 momentin pääsäännön mukaan. Työsuhteen päättymisvuotta ei oteta huomioon, koska se sisältää palkattomia lapsenhoitopäiviä. Eläkepalkka on alkamisvuoden ansioiden keskimäärä eli tässä tapauksessa kuukausipalkka 8 320 mk/kk.

TEL 7 §:n 1 momentin mukainen eläkepalkka on 5 646 mk/kk.

$$\text{Eläke} = \frac{376 \times 8\,320}{800} = 3\,910 \text{ mk/kk}$$

(eläkkeeseen oikeuttavaan aikaan sisältyy tulevaa aikaa 360 kk)

Eläke TEL-työsuhteista B ja A 3 momentin mukaan laskettuna:
 646 + 3 910 = 4 556 mk/kk

Lakiosasto

29.11.1990

TEL-työsuhteen A aikana X on pitänyt osittaista hoitovapaata, mikä on alentanut hänen ansiotaan. Tulevan ajan palkka tulee kuitenkin määrättäväksi tämän työsuhteen perusteella. Jotta palkkaperustetta voitaisiin tarkistaa TEL 7 §:n 2 momentin nojalla, on sen selvästi poikettava X:n vakiintuneesta ansiotasosta samassa työsuhteessa.

Koska osittainen hoitovapaa on laissa rajattu määrätyiksi tilapäisiksi jaksoiksi, eivät osittaisen hoitovapaan aikaiset ansiot normaalisti kuvasta työntekijän vakiintunutta ansiotasoa. X:n kokopäivätyön palkka vastaisi sitä palkkaa, joka hänellä olisi ollut eläkeikään saakka, jollei eläketapahtumaa olisi sattunut.

Tässä tapauksessa X:n työoikeudellinen työsuhde samaan työnantajaan on jatkunut useita vuosia. Aikaisemmat ansiot tässä työsuhteessa ovat olleet samaa tasoa kuin osittaisen hoitovapaan jälkeinen kokopäivätyön palkka.

Työsuhde A:n vakiintuneena ansiotasona ja myös työsuhteen eläkepalkkana voidaan pitää kokopäivätyön palkkaa eli 10 700 markkaa.

Kokonaiseläke TEL 7 §:n 2 momenttia soveltaen:

Työsuhde B:n eläke on 646 mk/kk

Työsuhde A:n eläke:

$$\text{Eläke } \frac{376 \times 10\,700}{800} = 5\,029 \text{ mk/kk}$$

Eläke yhteensä 2 momenttia soveltaen: 646 + 5 029 = 5 675 mk.

5.2

Tasoituspalkan laskeminen

Tasoituspalkan laskemisessa käytetään TEL 7 §:n 1 momentin mukaan laskettua eläkepalkkaa. Koska TEL 7 §:n 3 momentin mukaan laskettua palkkaa käytetään 1 momentin mukaan määräytyvän palkan sijasta eläkkeen perusteena aina, kun ensin mainittu on suurempi, käytetään sitä myös tasoituspalkan laskemisessa 1 momentin mukaisen eläkepalkan asemesta.

Lakiosasto

29.11.1990

Esimerkki 12

Työsuhte B:

vuosi	kuukausi- palkka	ansio- kuukaudet	vuosi- ansio	TEL 7.1.§:n muk. keskiansio/kk
1	9 100	6	54 600	9 100
2	9 400	8	75 200	6 250
3	9 700	5	48 500	4 042
4	10 100	12	121 200	10 100
5	10 400	5	52 000	6 500

Työsuhte B:n eläkepalkka lasketaan 3 momentin pääsäännön mukaan. Eläkepalkka lasketaan vuosien 1 ja 4 perusteella, koska näinä vuosina ei ole ollut palkatonta lapsenhoitoaika.

$$30 \times \frac{54\,600 + 121\,200}{540} = 9\,767 \text{ mk/kk}$$

TEL 7 §:n 1 momentin mukainen eläkepalkka on 6 360 mk/kk. 3 momentin mukainen eläkepalkka on suurempi.

Työsuhte A:n ansiotiedot:

vuosi	kuukausi- palkka	ansio- kuukaudet	vuosi- ansio mk
6 (1)	8 320	5	41 600 (osittainen hoitovap.)

Työsuhte A:n eläkepalkka on 8 320 mk/kk.

Tasointuspalkka:

Työsuhte A	5 x	8 320	=	41 600
Työsuhte B	7 x	9 767	=	68 369
		12		109 969

$$\text{Tasointuspalkka: } 109\,969 \div 12 = 9\,164 \text{ mk/kk}$$

Lakiosasto

29.11.1990

6 PALKATTOMIEN LAPSENHOITOAIKOJEN SELVITTÄMINEN

6.1

Tiedot työnantajalta

Eläkelaitos saa tiedot palkattomista lapsenhoitojaksoista säännönmukaisesti työnantajalta. TEL-vuosi-ilmoituksessa tai TEL-työsuhteen päättymisilmoituksen yhteydessä työnantajan tulee ilmoittaa siitä, että työntekijä on ollut TEL 7 §:n 3 momentissa tarkoitetulla palkattomalla vapaalla sinä kalenterivuonna, jota ilmoitus koskee.

Merkintä siitä, että vuoden aikana on ollut palkatonta lapsenhoitoaika, on riittävä. Tavallisimmin 3 momentin pääsääntöä sovellettaessa tarkoilla päivämäärillä ei ole käyttöä ja toisaalta palkattomat lapsenhoitoajat kohdistuessaan muihin kuin eläkepalkan määräämisen perusteena oleviin kalenterivuosiin eivät edes vaikuta eläkepalkan laskentaan.

Kun työsuhteen päättyessä eläkepalkka joudutaan laskemaan 3 momentin poikkeussäännöksen perusteella, tarkemmat tiedot kysytään työnantajalta erikseen.

Ensimmäinen vuosi, jolta työnantajan on kattavasti ilmoitettava palkattomat lapsenhoitovapaat, on vuosi 1990. Vuonna 1990 tai sen jälkeen olleet lapsenhoitoajat tulee eläkelaitoksen ottaa eläkepalkkaa laskiessaan huomioon työnantajilta saatujen tietojen perusteella ilman, että työntekijä sitä erikseen vaatii.

Kun eläkelaitos antaa ilmoitusohjeita työnantajalle, on korostettava sitä, että kysymyksessä ovat nimenomaan palkattomat äitiys- tai vanhempainlomat tai hoitovapaat, eivät mistään muusta syystä johtuneet palkattomat jaksot.

6.2

Lapsenhoitoaika ennen 1.1.1990

Lain voimaantulosäännöksen mukaan työntekijän vaatimuksesta otetaan huomioon myös 1.1.1981 - 31.12.1989 pidetty palkaton äitiys- tai vanhempainloma tai hoitovapaa. Oikeus vanhempainlomaan ja hoitovapaaseen tuli lakiin 1.2.1985.

Jollei lapsenhoitovapaista enää ole saatavissa tietoja työnantajalta, työntekijän on esitettävä vaatimuksensa tueksi riittävä selvitys. Selvitukseksi palkattomasta ajasta riittää esimerkiksi KELAn antama todistus työntekijälle maksetusta äitiys- ja vanhempainrahasta, jollei se ole ristiriidassa työsuhteesta saatujen palkkatietojen kanssa. Vähimmäispäivärahan suuruinen vanhempainraha voi merkitä sitä, että sen saaja on ollut työssä saadessaan päivärahaa.

Lakiosasto

29.11.1990

Eläkelaitoksella ei ole samanlaisia velvoitteita takautuvan ajan osalta kuin lain voimaantulon jälkeen. Eläkelaitoksen olisi kuitenkin oma-aloitteisesti selvitettävä 3 momentin soveltamisedellytysten olemassaolo, jos siihen näyttää olevan aihetta. Esimerkiksi ansiotietoja eläketaapahtuman yhteydessä selvitettäessä voi käydä ilmi palkattomia lapsenhoitoaikoja.

Jos eläkelaitos on jo aiemmin rekisteröinyt tietoonsa tulleita palkattomia lapsenhoitojaksoja, voi se luonnollisesti käyttää näitä tietoja nyt TEL 7 §:n 3 momentin soveltamiseksi. Näin voidaan tehdä myös siinä tapauksessa, että työntekijä ei ole osannut erikseen vaatia näiden aikojen huomioon ottamista.

7

PALKATON LAPSENHOITOAIKA JA Tael-ELÄKKEEN TULEVAN AJAN ELÄKE-PALKAN LASKEMINEN

TaEL 5 §:n 2 momentin mukaan tulevan ajan eläkepalkkaa määrättäessä sovelletaan vastaavasti TEL 7 §:n säännöksiä. Muodollisesti TEL 7 §:n 3 momentti koskee myös TaEL:n alaisia työsuhteita tältä osin.

TaEL-työsuhteet ovat käytännössä useinkin lyhytaikaisia, esimerkiksi yhden illan esiintymisiä. Pisimmilläänkin TaEL-työsuhteet ovat alle vuoden pituisia (TaEL 1 §:n 2 momentti). Tästä johtuu, että 7 §:n 3 momentin säännös ei niihin yleensä sovellu, koska siinä edellytetään, että työntekijä on jäänyt työsuhteesta työsopimuslain 34 §:ssä tarkoitettulle lomalle tai hoitovapaalle. Tähän viittaa myös se, ettei lakiesityksen perusteluissa ole mainintaa siitä, että muutos tulisi koskemaan myös TaEL:n piiriin kuuluvia työsuhteita. Toimeenpanoakaan ei ole TaEL:n osalta mahdollista toteuttaa siten kuin perusteluissa on tarkoitettu eli työnantajan ilmoitusten varassa toimivaksi.

On kuitenkin yksittäistapauksissa mahdollista, että työntekijällä on ollut viimeisinä vuosina ennen eläketapahtumaa pitkäköjä TaEL-työsuhteita, joihin on sisältynyt TEL 7 §:n 3 momentissa tarkoitettua palkatonta lapsenhoitoaika. Silloin kun TEL 7 §:n 3 momentin säännöstä joudutaan näissä tapauksissa soveltamaan, voidaan eläketapahtumaa edeltäneitä neljää viimeistä kalenterivuotta käsitellä laskennallisesti yhdenjaksoisena työsuhteena. Näinhän TaEL 5 §:n 2 momentin mukaan muutoinkin menetellään tulevan ajan eläkepalkkaa määrättäessä.

Tulevan ajan TaEL-palkka lasketaan enintään neljän viimeisen vuoden ansioista TEL 7 §:n 3 momentin pääsääntöä sovellettaessa siten, että sellainen vuosi, jona työntekijällä on ollut lain tarkoittamaa palkatonta lapsenhoitoaika, jätetään pois. Sen jälkeen tulevan ajan palkka lasketaan jäljellä olevista vuosista normaalisti TaEL:n laskusääntöjen mukaan. Jos palkattomia lapsenhoitoaikoja sisältävän

Lakiosasto

29.11.1990

vuoden ansiot ovat yli TaEL:n rajamäärän, tämä vuosi ei katkaise tulevan ajan perusteena olevaa ns. yhdenjaksoista TaEL-työsuhdetta, kuten sellainen vuosi, jona ansiot ovat alle TaEL:n rajamäärän. Palkatonta lapsenhoitoaika sisältävä vuosi jätetään pois ainoastaan silloin, jos se huomioon ottaminen alentaa eläkkeen määrää.

Jos kaikkiin neljään viimeiseen kalenterivuoteen sisältyy palkattomia lapsenhoitoaikoja, sovelletaan TEL 7 §:n 3 momentin poikkeussääntöä. Tällöin kalenterivuosien keskimääräistä kuukausiansiotasoa laskettaessa jakajiin ei sisällytetä 3 momentissa tarkoitettuja palkattomia lapsenhoitoaikoja.

Palkattoman lapsenhoitoajan huomioon ottaminen TaEL:n mukaista eläkepalkkaa laskettaessa jää käytännössä pitkälti työntekijän ilmoituksen ja saadun selvityksen varaan. Työnantaja tilittää pitempäänkin jatkuneesta työsuhteesta TaEL-maksut kuukausittain, eivätkä nämä tilitykset sisällä 3 momentin soveltamisessa tarvittavia tietoja. Eläkehakemuslomaketta seuraavan kerran uusittaessa otetaan siihen kohta, jossa työntekijä voi ilmoittaa palkattomat lapsenhoitovapaat.

8 ELÄKEPÄÄTÖS

Jos työsuhteen eläkepalkka on laskettu 3 momenttia soveltaen, tulee sen käydä ilmi eläkepäätoksestä. Eläkepalkan laskennan perusteet voidaan selostaa erillisessä eläkepäätotä seuraavassa kirjeessä.

1.

Laki**työntekijäin eläkelain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun työntekijäin eläkelain (395/61) 7 §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna 30 päivänä joulukuuta 1965, 15 päivänä joulukuuta 1978, 8 päivänä elokuuta 1986 sekä 11 päivänä marraskuuta ja 29 päivänä joulukuuta 1988 annetuilla laeilla (707/65, 980/78, 603/86 sekä 922 ja 1323/88), uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3—6 momentti siirtyy 4—7 momentiksi, sekä lakiin uusi 10 a § seuraavasti:

7 §

Jos 1 momentissa tarkoitettuihin kalenterivuosiin sisältyy työsopimuslain 34 §:ssä tarkoitettua palkatonta äitiys- tai vanhempainlomaa taikka hoitovapaata, eläkkeen perusteena oleva palkka lasketaan 1 momentista poiketen siten, että kalenterivuosi otetaan huomioon enintään neljä viimeistä sellaista kalenterivuotta, joihin ei sisälly mainittua palkatonta aikaa. Jos kuitenkin tällaista palkatonta aikaa sisältyy työsuhteen kaikkiin kalenterivuosiin tai valituksi tulleista vuosista mikään ei sisälly työsuhteen neljään viimeiseen kalenterivuoteen, eläkkeen perusteena olevana palkkana pidetään sitä työssäoloaikaista keskimääräistä ansiota, joka vastaa vakiintunutta ansiotasoa ennen työsuhteen päättymistä. Eläkkeen perusteena oleva palkka määrätään kuitenkin 1 tai 2 momentin edellytysten mukaisesti, jos se niin laskettuna on suurempi. Eläketurvakeskus antaa tarkemmat ohjeet tämän momentin soveltamisesta.

10 a §

Eläkelaitoksen on työntekijän vaatimuksesta selvittävä hänen eläkeoikeuteensa vaikuttavien työsuhdetietojen oikeellisuus ja annettava päätös eläkkeeseen oikeuttavasta palvelusajasta ja eläkkeen perusteena olevasta palkasta. Työntekijän on tarvittaessa esitettävä vaatimuksensa perusteista sellainen selvitys kuin häneltä kohtuudella voidaan edellyttää, kun otetaan huomioon myös eläkelaitoksen mahdollisuudet hankkia selvitys. Jos vaatimus koskee sellaista työsuhdetta, jonka päättymisestä on kulunut yli kymmenen vuotta, työntekijän

tulee esittää vaatimuksensa tueksi riittävä selvitys.

Jos työsuhteselveltely koskee eläketurvakeskuksen 1 §:n 5 momentin perusteella ratkaistavaa asiaa, 1 momentissa tarkoitettun päätöksen antaa eläketurvakeskus.

Tässä pykälässä tarkoitettuun päätökseen saa hakea muutosta niin kuin 21 §:ssä on säädetty.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 199 .

Tämän lain 7 §:n 3 momentin säännöstä sovelletaan työsuhteeseen, joka on päättynyt tämän lain voimaantulon jälkeen. Lakia sovellettaessa otetaan huomioon vuonna 1990 pidetty palkaton äitiys- tai vanhempainloma sekä hoitovapaa. Työntekijän vaatimuksesta otetaan huomioon myös 1 päivän tammikuuta 1981 ja 31 päivän joulukuuta 1989 välisenä aikana pidetty palkaton äitiys- tai vanhempainloma sekä hoitovapaa. Työntekijän on esitettävä vaatimuksensa tueksi sellainen selvitys kuin häneltä kohtuudella voidaan edellyttää, kun otetaan huomioon myös eläkelaitoksen mahdollisuudet hankkia selvitys.

Lain 10 a §:n 1 momentin määräaikaa ei sovelleta sellaisten työsuhdetietojen selvittämisaikavaatimukseen, joka on tullut vireille ennen kuin kuusi kuukautta on kulunut siitä, kun työntekijä on lain voimaantulon jälkeen ensimmäisen kerran saanut otteen eläketurvakeskuksen työsuhderekisteristä. Mainittua määräaikaa voidaan kuitenkin aina soveltaa, jos vaatimus työsuhdetietojen selvittämisestä tulee vireille yli kymmenen vuoden kuluttua lain voimaantulosta.

Eduskunnan hyväksymässä muodossa

1990 vp. — SaVM n:o 123 — Esitys n:o 138

Suuren valiokunnan mietintö n:o 123 hallituksen esityksestä laeiksi työntekijäin eläkelain sekä lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 1 §:n muuttamisesta

Suuri valiokunta on, käsiteltävään edellä mainitun asian, päättänyt yltyä kannattamaan sosiaalivaliokunnan mietinnössä n:o 22 tehtyjä ehdotuksia jäljempänä näkyvin muutoksin ja ehdottaa siis kunnioittaen,

että Eduskunta päättäisi hyväksyä hallituksen esitykseen sisältyvää ensimmäisen lakiehdotuksen näin kuuluvana:

Laki

työntekijäin eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun työntekijäin eläkelain (395/61) 7 §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna 30 päivänä joulukuuta 1965, 15 päivänä joulukuuta 1978, 8 päivänä elokuuta 1986 sekä 11 päivänä marraskuuta ja 29 päivänä joulukuuta 1988, annetuilla laeilla (707/65, 980/78, 603/86 sekä 922 ja 1323/88), uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3—6 momentti siirtyy 4—7 momentiksi, sekä lakiin uusi 10 a § seuraavasti:

7 §

Jos 1 momentissa tarkoitettuihin kalenterivuosiin sisältyy (poist.) työsopimuslain 34 §:ssä tarkoitettua palkatonta *erityisäitiys*-, äitiys- tai vanhempainlomaa taikka hoitovapaita, eläkkeen perusteena oleva palkka lasketaan 1 momentista poiketen siten, että kalenterivuosiin otetaan huomioon enintään neljä viimeistä sellaista kalenterivuotta, joihin ei sisälly mainittua palkatonta aikaa. Jos kuitenkin tällaista palkatonta aikaa sisältyy työsuhteen kaikkiin kalenterivuosiin tai valituksi tulleista vuosista mikään ei sisälly työsuhteen neljään viimeiseen kalenterivuoteen, eläkkeen perusteena olevana palkkana pidetään sitä työssäoloaikaista keskimääräistä ansiota, joka vastaa vakituisuutta ansiotasoa ennen työsuhteen päättymistä. Eläkkeen perusteena oleva palkka määrätään

kuitenkin 1 tai 2 momentin edellytysten mukaisesti, jos se niin laskettuna on suurempi. Eläkeruvakeskus antaa tarkemmat ohjeet tämän momentin soveltamisesta.

10 a §

(Kuten sosiaalivaliokunnan mietinnössä)

Voimaantulo- ja soveltamisaikansa
Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 1990.

Eriyisäitiyslomaa koskevia säännöksiä sovelletaan kuitenkin vasta 1 päivästä heinäkuuta 1991.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

(3 mom. kuten sosiaalivaliokunnan mietinnössä)

Edelleen suuri valiokunta ehdottaa,

että hallituksen esitykseen sisältyvä toinen lakiehdotus hyväksyttäisiin muuttamattomana.

Helsingissä 31 päivänä lokakuuta 1990

Työsopimuslain 34 § (Erityisäitiyslomaa koskevat lisäykset tulevat voimaan 1.7.1991)

Erityisäitiys-, äitiys-, isyys- ja vanhempainloma sekä hoitovapaa. Työntekijällä on oikeus raskauden ja synnytyksen tai lapsen hoidon vuoksi saada äitiys-, isyys- tai vanhempainlomaksi se aika, johon hänelle sairausvakuutuslain mukaan tulevan äitiys-, isyys- tai vanhempainrahan katsotaan kohdistuvan tai, jollei hänellä ole oikeutta kyseiseen etuuteen, katsottaisiin kohdistuvan, jos hänellä sellainen oikeus olisi. Tämän lisäksi työntekijällä on oikeus lapsen hoidon vuoksi saada hoitovapaata siihen saakka, kun lapsi täyttää kolme vuotta. Hoitovapaan edellytyksenä on kuitenkin, ettei toinen lapsen vanhemmista käytä samanaikaisesti oikeutta hoitovapaaseen.

Raskaana olevalla työntekijällä on oikeus saada erityisäitiyslomaksi se aika, jolta hänellä on oikeus saada sairausvakuutuslain mukaista erityisäitiysrahaa.

Jos äitiysloma aloitetaan aikaisemmin kuin 30 arkipäivää ennen laskettua synnytysaikaa, on äitiyslomasta ilmoitettava työnantajalle viimeistään kolme kuukautta ennen laskettua synnytysaikaa, jollei työnantajan ja työntekijän kesken ole toisin sovittu.

Sopimus, jolla työntekijä osittain tai kokonaan luopuu oikeudestaan äitiyslomaan, on mitätön. Työntekijä voi kuitenkin, jos työnantajakin siihen suostuu, tehdä äitiysloman aikana työtä, jota ei voida pitää hänelle eikä syntyvälle lapselle vaarallisena, kuuden viikon aikana synnytyksen jälkeen kuitenkin vain erittäin kevyttä työtä, jonka vaarattomuus, paitsi maa- ja kotitaloustöissä sekä työntekijän kotona tehtävässä työssä, osoitetaan lääkärintodistuksella. Sekä työnantajalla että työntekijällä on oikeus milloin tahansa keskeyttää äitiysloman aikana tehtävä työ.

Erityisäitiys-, äitiys-, isyys- tai vanhempainloman taikka hoitovapaan ajalta ei työnantaja ole velvollinen maksamaan palkkaa. Jos työntekijä on raskautteen tai synnytykseen liittyvän sairauden johdosta estynyt tekemästä työtään muuna kuin äitiys- tai vanhempainloman aikana, on hänellä oikeus sairausajan palkkaan 28 §:n säännösten mukaisesti.

Työntekijän oikeus lomaan raskauden ja synnytyksen ja lapsen hoidon vuoksi 1.1.1991 alkaen (TSL 34 ja 34d §)

	Pituus	Huomautuksia	TSL 7.3.§:ssä tarkoitettua lapsenhoitoaikaa
Erityisäitiysloma	raskausaika ennen äitiysraha- kauden alkua eräin edellytyksin	- voimaan 1.7.1991 - koskee riskialtista työtä tekeviä	X
Äitiysloma	105 arkipäivää	alkaa aikaisintaan 50 ja viimeistään 30 arkipäivää ennen lapsen syntymää	X
Isysloma	- 6 - 12 arkipäivää lapsen synty- män yhteydessä - 6 arkipäivää erikseen		
Vanhempainloma	- 170 arkipäivää (äitiysloman jälkeen) - jatketaan 60 arkipäivällä, jos lapsia syntyy kerralla useampia kuin yksi	Päivistä vähennetään lapsen syntymän yhteydessä pidetty isyyssloma	X
Ottovanhempien vanhempainloma	enintään 246 arkipäivää lapsen syntymästä, kuitenkin vähintään 100 arkipäivää	adoptoitavan lapsen oltava alle 6-vuotias	X
Hoitovapaa	lapsen 3 vuoden iän täyttämi- seen asti	- voidaan käyttää myös kahdes- sa jaksossa: toinen lapsen ollessa alle 2-vuotias ja toinen lapsen täytettyä 2 vuotta - kumpikin vanhempi erikseen voi käyttää myös kahdessa jaksossa (4 jaksoa yhteensä)	X
Osittainen hoitovapaa	enintään 2 tuntia päivässä sen vuoden loppuun saakka, jona lapsi aloittaa peruskoulun		